

SEPTEMBRO - DECEMBRO 1985 - N° 275

ISSN 0048 3489

Ca dokumento esas enretigata da Ronald Bijtenhoorn □

www.bijtenhoorn.nl

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat.
Collège de France; en 1908. Ol konsakresas a la
propago, a la libera diskuto ed a la konstanta
perfektigo di la Linguo Internaciona. Progreso
editasas kom la oficala organo di la

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA
IDO

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

MEMBRO - KONTRIBUTI

Sro Franz Regnier agas kom Kasero dil Uniono e responsas la recevo e kon-tado di abon-pagi.

Membro-kontributo yarala, od abono a Progreso sen membreso dil Uniono, esas: 20 suisa franki, **o preferable 500 belga franki**, pagenda a Landal Reprezentero o direkte a : Uniono por la Linguo Internaciona Ido, 12, rue du Cherbois - 6001 Marcinelle, Belgia. O plu simple, per Euro-cheko redaktata en Belga Franki e sendata sub ordinara kuerto.

Abonpaji povas esar pagata aden la konto dil Uniono: C.G.E.R. (Caisse Générale d'Epargne et de Retraite) Konto-numero 001-1329220-08 en 6001 Marcinelle, Belgia.

LANDAL REPREZENTERI

- Andora:** Robert Castello, Ido-Konsul-Servo, carrer Alzinaret 2, 1°, 2^a, *Andorra-la-Vella* (Pyr.)
- Anglia:** Tom Lang (redaktero di *Ido-Vivo* e kasero ILSGB), 2 Ben-tham Way, Staincross, *Barnsley*, South Yorkshire, S75 5QA
Niklas ApGlyn, 135 Keppoch Street, *Caerdydd/Cardiff*. Sir De Morgannwg, Wals CF; 3JU (libri)
David Weston, 24 Nunn Street, *Leek, Staffs.*, ST13 8EA
- Belgia:** Jacques Bol, 80 chaussée des Gaulois, *1300 Wavre*,
Check-Nr. 000-0748184-23
- Francia:** Roger Moureaux, prof., F 01100 *Oyonnax*,
postcheck-konto 32683-N Dijon
- GDR:** Fritz Borgwald, Ludwigstr. 16, 437 Köthen
- Germania:** Alfred Neussner, Rönnebergstraße 15, *1 Berlin 41*
- Hispana:** José Garcia c/o Ingeniero Joaquin Benlloch 71-13a,
Valencia 26
- Japonia:** Sato Kozi, Yanagidani-machi 14-27, *Nagasaki-Shi*, 852
- Nederlando:** W.J. Visser, Jukwerderweg 17, *9901 GL Appingedam NL*
- Oceania:** Larch T. Brade, Solomon's Pool, *Kurrajong, NSW 2758*,
Australia
- Sri Lanka:** Ronald C. Peries, 4, Sri Vijaya Road. *Colombo 6*, Sri Lanka
- Suedia:** Axel Rylander, Olshammarsgatan 58, S - 124 48 *Bandhagen*
Kerstin Akerlund, Klippgatan, 1 S - 951 54 *Luleå*
- Suisia:** Cl. Kreis Schneeberger, 57, avenue de Champel,
1206 Genève (Suisia)
- USA:** Richard Earnhart, 405 Fry, Denton TX, *76201 USA*
- USSR:** Boris Marechek, Per Jukovskogo 20, USSR CCCP 72011
Frunze 11

PROGRESO

SEPTEMBRO - DECEMBRO 1985 - No 275

LA INTERNACIONA IDO-KONFERO EN ANTWERPEN

3-a til 8-a agosto 1985

Saturdio 3-a

Idisti de plura landi gradope asemblis en Antwerpen ye la Internationaal Zeemanshuis, granda strukturo ne fora de la urbo-mezo, havanta omno quon ni bezonis por nia konfero - inkluzante granda repasti ye la manjejo. Camiel De Cock, qua organizis ol, provizis arivinti per selektajo de informeso pri la urbo, e pasable detaloza programo: kelka labor-kunsidi anke bone-aranjita exkursi dum la sequanta dii, e vesperala amuzi.

Sundio 4-a

Matine: la direktanta komitato kunsidis ye 11 kloki; la komitatani elektis Henry Jacob kom prezidanto di la konfero, e David Weston kom sekretario.

2.30 posdimeze: Henry Jacob apertis la konfero, dicante ke konferani venis de sis landi - Anglia, Belgia, Francia, Germania, Suedia e Suisa - parolante la sama linguo, nur la acenti diferas.

Camiel De Cock lektis letri e karti de plura samideani qui ne asistis la konfero. Ti venis de Robert Castello, Tage Carlberg, Dietmar Vogel, Hellmut Roehnisch, Robin Self (qua plu tarde asistis) e Boris Aaronov; Sno Marguerite Walser anke sendis saluti.

On honorizis la Idisti qui mortis dum recenta yari: Louis Pascau (evanta 70 yari) E. Philippe (96), John Nordin (95) Louis Rougier (93), Erland Bengtsson (91), Albert Pollard (77). Omnu stacis por memorigo di ca departinta samideani.

Pose, ni audis raporti pri la agadi en la landi reprezentata ye la konfero:

De Belgia, Jacques Bol parolis: il dankis Franz Regnier ed Andreas Juste pro lia valoranta laboro e mencionis la nova verko *Lajaro* da Andreas Juste. Il anke mencionis recenta yuna rekruto de Hispania, Sro Rodriguez Hernandez.

De Suedia, Axel Rylander parolis pri sua ago por konocigar Ido; tamen, ne esis posibla rekrutar nova membri.

De Suisia, Paul Meylan raportis pri SULI: la suisa Ido-societo havis stabileso, ed esis kunveno en Zurich singla monato. Dro Carlevaro esis aktiva, speciale pri la artiklo pri Couturat e Russell en Progreso (n° 274). Il anke dankis la honoruma prezidanto, dzlo Bosshard.

De Francia, Robert Plassat parolis kurte pri la laboro di André Gontier e Roger Moureaux.

De Britania, Tom Lang raportis: la britana Ido-societo (ILSGB) havis yarala kunveno che Robert Carnaghan dum mayo. Sro Carnaghan posis anunci pri Ido en plura revui, e nova propagado-folieto en la nederlanda linguo produktesis (kun helpo de Camiel De Cock). la revuo Ido-vivo aparis reguloze.

Altra projekti kurte deskriptesis, inkluzante projekto por kurta gramatiko-libro. La financala stando esis bona; membro Tom Todd esis partikulare jeneroza.

De Germania, Alfred Neussner parolis pri nova rekruto en mayo, Dietmar Vogeli relati kun esperantisti en Chekoslovakia; nova libreto imprimita per *komputero.

Pos la landala raporti, Andreas Juste diskursis pri temi en recenta numeri di Progreso. En 5 numeri, esis 40 artikli de diversa faki: tale, on esperis ke omnu trovos ula interesiva artikli.

Camiel De Cock pose diskursis pri la linguala labori di ULI depos la lasta konfero. La tasko esis kompilar listo de nova vorti qui ne aparis en la dicionario da Dyer. Il havis helpo de Robert Castello e Clara Kreis, e la manuskripto por litero «A» nun esis preske pronta. La listo mankas la tradukto aden ula lingui, precipue rusa ed italiana, tamen on devus trovar moyeno por assembler ol por uzo kun la existanta lexiki. Diskuto sequis.

La programo di la konfero pose pauzis, e vizitanto a la konfero, Sno Sakaguchi, qua voyajabis (de Polonia) kun sua japona spozulo por vidar nia konfero, parolis en esperanto pri sua inquesto di internaciona lingui.

Vespere, nia belgia kolegi aranjis ludo: on mustis formacar vorti ek literi hazarde selektita. Bona oportuno por krear pasable rara Ido-vorti!

Lundio 5-a

10.00 matine: Axel Rylander diskursis pri la kompilo di la Ido-Sueda vortaro. Nula satisfacanta vortaro existabis en Suedia, do en 1980 il komencis la kompilado, ed en 1982 la manuskribo kompletigesis - plura vortari uzesabis por la laboro. Ol imprimesis kun helpo di la Lund-fondacuro ed altra donacanti, e ca-yare ol esas vendebla.

Pose esis diskuto pri la problemo di nova vorti por Ido. Camiel De Cock dicit ke la tasko por 6 o 8 personi facar decidi pri nova vorti per letri esas desfacila. Andreas Juste afirmis ke la metodo DEFIRS esas la maxim bona por atingar decidi. Axel Rylander dicit ke Por kompilar vortaro on ne povas vartar til oficiala aprobo por nova vorti.

Pluse por la diskuto, Andreas Juste dicit ke ula faki havas bona vortaro en Ido, danke ad ula personi en la frua yari di la linguo. observesis dum la diskuto ke la teknikala nomenklaturato developesas da la teĥnikisti, e ne da linguisti qui nur okupas su pri la historio di lingui; kom interlinguisti ni devus ofrar nia experienco e helpo en tala faki ube ni havas kompetenta kunlaboranti. On anke konsentis ke esus utila konsultar la esperanto-vortaro por examinar la posibleso kad apta radiki selektesis e kad oli esus adoptinda por Ido. To demandus serioza e longa studii: esus dezirinda ke Ido itere havus mikra linguala komitato qua okupez su pri tala taski.

Le posibleso organizar seminario en Suisa, quale olims organizata da dro Tazio Carlevaro, diskutesis; CDELI semblis apta organizuro por studiar la bezoni di nia lexiki.

Posdimeze, ni exploris la urbo Antwerpen: autobuso-exkurso kun registrita komenturo en un ek plura lingui. Ni vidis ne nur la anciena urbo-mezo, ma anke la doki, e la moderna apartamento-strukturi trans la fluvio. Vespere, ni vidis du filmi pri Antwerpen: unesme, pri la reparuro di la klosharo di la katedalo; e duesme, pri anciena e moderna Antwerpen de plura aspekti.

Mardio 6-a

Tota-jorna exkurso per batelo til Vlissingen. Ni repastis (tre bone, kun vino) dum la voyajo. La vetero, diferanta de la pre-irinta dii, esis pasable bona! Flanado tra la stradi di Vlissingen, e pose la retro-voyajo e plusa repasto.

Merkuridio 7-a

10.00 matine: financa raportoj da kasezo Franz Regnier. Il dicis ke esus desfacila asertar ke la situeso esas ne-sana - tamen, oportas ne jeter pekunio tra la fenestro. La diversa subvencioni, speciale la lund-fondacuro, esis tre importanta, ed il dankis tre kordiale la donacanti. La saldajo nun esis suficanta por garantiar la kusti di *Progreso* dum 1985 e 1986. Tamen, multa membri, mem kelka landala reprezentanti, ne pagas sua kontributo. Il mencias ke esas tre facila pagar direkte a la kasezo di ULI per post-chek-konto o postala mandato internacia; il emfazis ke omna abonito devas esar pagata ne plu tarde kam fino di aprilo.

Anuncesis ke la financa standi di ULI permesis la aparoj di acesoro kayero omnayare, forsan traktanta la problemi di nova vortoj od altra importanta temi. Do semblas posibla ke tri numeri di *Progreso* aparos omnayare, quale la nuna stando, e quaresma kayero dedikosos a specala temo kom libreto di la *Editerio Progreso*, gratuita por membro. La membri di la DK devus aprobar la temo di la libreto, ma la auctoro esus libera ofrar sua kontributo en formo preferata da su ipsa.

La konfero expreis danko a nia sveda amiki ed a la kasezo.

Pose esis diskuto pri sugestita propozo editar libreto kontenanta mikra gramatiko plus vortaro de cirkume 2000 vortoj. Henry Jacob esperis ke la projekto esos realigebla, ed ofris eventuale inquestar pri imprimisti, imprim-metodi edc. kande manuskripto esos pronta. La posibleso uzar *komputeri, quin posedas plura Idisti, anke sugestesis. Diskuto sequis pri la redakto di *Progreso*. Roger Moureaux konfirmesis kom chef-redaktero, e konferanti gratulis il pro ilua konstanta labori. On generale konsentis ke plusa kunlaboro por nia oficala revuo esas tre dezidinda, ed omna membri itere invitesis ofrar materio qua reflektas nia labori. La chef-redaktero bezonis la helpo di kunlaboranti e kun-redakteri quin il povas konsultar; ni audis kun plezuro ke Andreas Juste esperas durar kom libera kunlaboranto. Dro Paul Meylan propozesis kom kun-redaktero, e ca propozo bone suportesis da la konferanti. On anke rekomendis ke imprim-proburi, en du exempleri adminime, devus sendesar future direkte a la chef-redaktero od a kunlaboranto selektenda da il.

Pose esis debato pri kad esas dezirinda durar uzar asterisko por indikar ne-oficala vortoj. Generale konferanti preferis retenar la asterisko, por evitar konfuzero, partikulare por nova lernanti di la lingui.

The image is a dark, grainy, black and white scan, likely of a document page. It is heavily degraded with significant noise, including horizontal streaks and speckles. The overall appearance is that of a low-quality photocopy or a scan of a very dark page. No text or other content is legible.

e Heidi Neussner di pasinta Ido-konferi, inkluzante la konferi en Namur Jonguy e York, ube kelki, quale ni vidis, prenis voyajo sur la fluvio Ouse.

Por finigar la vespero, ni kunsidis ne-formale kun drinkaji e Camiel De Cock propozis tosto a la Idistaro - bone asentita da ni omna.

Jovdio 8-a

Omni kunvenis avan la pordi di la hotel por fotografesar; pose, ni mustis adiar e departar de Antwerpen, qua esabis nia hemo dum preske un semano: til rivido!

David WESTON

LA SERCHO POR LA LINGUO INTERNACIONA

*(extraktajo del prefaco a «Histoire de la Langue Universelle»,
da Dro. L. Couturat e Dro. L. Leau)*

On povas ne plus dubitar la posibleso teoriala di linguo internaciona; suficas konceptar auxiliara linguo komuna ed unika quo esez ne plu defacile lernebla e praktikebla kam irgo del lingui vivanta, e qui esez kapabla servar por la sama uzi. La adopto di tala linguo ne esos plu kam afero di interkompreno internaciona e di bonvol.

Restas nur un punto pri quo on povas ankore havar ula dubiti, to esas, pri la posibleso *praktikala* di la linguo internaciona, pri la posibleso sekurigar la adopto universale e definitive di un projeto, *ed un sole*. Or, depos 20 yari la projeti formikumas ed on povas previdar ke oli plumulteskos mem pluse segun ke la bezono di un linguo internaciona divenas plu imperiema, e ke la ideo facas progreso segun l'opiniono publika. En la sfero industrial, on devus nur joyar havar tala abundo, nam ol ofras plu multa selekto al konsumero, e la konkursado duktas al perfektigo gradopa dil produkti; ma en la kazo di linguo internaciona, ca richeso esas embarasanta e la konkurso esas dizastra. L'uneso e l'unikeso di ca linguo esas la qualesi esencala, sen qui omna la altri esas neglijebla e mem iluziona. Anke la multeso de projeti nur konfirmas la publiko en lia skeptikeso, ja suficante granda pro indolenteso ed inerteso.

On povus kredar, tamen, ke ca konkurso, tempale tedanta, havos adminime kom finala rezulto la triumfo dil maxim bona projekto, per selekto naturala, e ke ca projekto, pos subisir vinkoze pruvo per la praktiko, ed esinte facita flexebla per l'uzado, esos plu perfekta kam ol esabus sen la salutara konkurso kun la altri. Ma yen iluziono danjeroza. Unesme, la diversa projekti rivala ne eniras reale konkurso: la majoritato del interesati savas nur un sola linguo internaciona, ed adoptas sen kritiko e sen selekto l'unesma qua ofras su ad ili, del instanto kande ol konformesas, bone o male, al idealo videtita. Fine, la suceso di un projekto dependas, ne nur de sua valoro intrinseka, ma de nombroza cirkonstanci extera, del moyeni propagandala e del havaji financala quin li disponas, del tereno plu o min favoroza ube ol esas propagandata edc. Ulte lo, olua zono di difuzo esas determinata parte da la loko e la lando ube ol naskis, o dal fakto ke ol trovas en tala lando propagandero plu o min aktiva, influiva ed habila. Omna ca elementi kunita havas multa plu efiko kam la propra valoro dil projekto, quon poka personi povas apreciar komplete.

Povas eventar, pro cirkonstanci acidentala, ke tala projekto sucesas en certena lando, e ke tala altra sucesas en altra landi. Do, oli povas esar propagandata sen jenar su mutuale, til ke oli dividas la mondo civilizata -- la majoritato de lia adepti ignorante la sucesi e mem l'existo dil altri, e kredante ke li posedas la *sola* linguo internaciona. Kad on povas dicar ke, yel dio kande ol eniros la konkurso, la maxim bona triumfos necese? Ma la maxim bona, por singla partiso, esos l'idiomo kun quo li esas familiara, tale ke, mem forigante la motivi di propr-amo, nulu volos cedar al altru. Por remediar la pluraleso de lingui naturala, on atingabus nur al pluraleso de lingui internaciona; vice destruktar la Babel-Turmo on erektabus un altra.

On povas ankore pensar ke, se existis un linguo internaciona *tre superiora* ad omna altri, il fine, malgre omno, impozus su ad omni, pos alternativu probable longe-duranta di progreso e retro-iro, e vartado forsan plura centala. Ma *tala linguo ne povas existir*: e ca punto esas tre importanta. Advere, on vidos en la konkluzo di ca «Histoire» ke la projekti la maxim moderna (e segun ni le maxim bona) konvergas sempre plu multe vers un tipo determinata. Pluse, sen pretendar irgamaniero ke le plus recenta esas le maxim perfekta, esas naturala e legitima ke le laste-veninta profitas del experiento dil precedanti, esforcas konservar la avantaji ed evitar la defekti o la erori.

Quante plu un projekto atingas suceso, tante plu ol genitas imituri, qui ofras su (juste o ne-juste) kom perfektigi. On ne bezonas modifikar multe un linguo por denaturar l'aspekto dum retenante

plu o min olua qualesi: suficas chanjar un o du letri dil alfabeto, substitucar al flexioni ed al afixi altra flexioni ed altra afixi, selektar la radiki segun reguli poke diferanta e tale pluse. La adepti dil unesma projeto ne falius akuzar la altra di plajio: ma, irge qua esas la kualifiko *moral*a quon meritas un tala «imituro», esas permisata sempre ad «inventero» profitar del exemplo di sua precedanti por facar (od esforcar facar) plu bone kam ili. Kad o ne il sucesas, il kreabos tamen linguo, havanta *remarkeble* la sama qualesi kam la altra, kun aspcto quo povas esar suficante diferanta por misduktar l'observanto surfacala.

Omnakaze, se on kredas ke la selekto naturala havas kom efekto sekurigar la dominaco dil maxim bona projekti, esas necesa agnoskar kom tre probabla la hipotezo ke povus restar plura projekti de valoro *preske* egala, inter qui, konseque, la konkurso esus neposibla decider.

Por atingar la uneso du linguo sen quo linguo internaciona perdus omna sua utileso, on ne havus irg altra moyeno ecepte arbitro por finigar la konflikto. Kad ne esus plu bona efektigar ta arbitro quik, ante ke milioni de homi okupas su praktikale en voyo quo povas esar senrezulta, tale impedante omna konkursado e preventante tota decepto?

Ma ni supozez ke la hipotezo antea (to esas : arbitro kom metodo por selektar un linguo internaciona - T.L.) ne esas realigata, e prenante la maxim bona del posiblesi, ni supozez ke existas un sola projeto quo havas supereso salianta kompare omna la altri. Kad on kredas ke co suficas por certigar olua vinko dum futuro sat proxima? To esus montrar naiva optimismo. Unesme, on devas ne obliviar ke, pri la questiono di la L.I. plu kam pri omna la altri, esas verifikita la proverbio: «To capita, tot sensus.» Esas nula projeto tante absurda o tante extravaganta quo ne kontas o ne kontis ula partisini ed adheranti, mem en la monde ciencoza; e la adepti di ca sistemi obstinas pri suportar oli e ne rikonocas la avantaji dil altra sistemi, mem kande oli esas klare evidenta. Do, esas necesa, se on volas abutar ad uniono, ke singlu renuncez sua personala preferi e subordinez oli a l'intereso dil ideo komuna, referente la selekto di la L.I. ad un autoritato nepartisana e kompetenta.

Pluse, mem se la projeto quon ni supozas esar tre supera ad omna la altri ne havus rivalo serioza, e povus esar propagandata sen obstaklo, lo ne garantius triumfo per la sola forteso di olus propria merito. Adverse, la majoritato del interesati vartas, por raliar su ad ol, til ke ol povas servir li, to esas: til ke ol esos adoptata universale: nu,

ol esos nultempe adoptata universale se omni rezonadas simile e gardas la sama rezervo. Certe, on ne povas troe laudar e gratular la inicianti di tala projekto; li ofras pruvo di sen-intersteseso e devoteso meritoza en predikante per sua exemplo, en lernante e praktikante linguo quon li uzas nur ye poka okazioni: Li facas ulmaniere avanco kompare la restajo di la homaro. Ma qua respondas ke lia avanco esos rimbursata, ke lia exemplo esos sequata?

Desfortunoze, on povas timar ke, kande tala projekto rekrutabos omna la homi kapabla di iniciado jeneroza e di esforto sen-interesta, lia tota nombro esos ankore tro febla por kuntirar la turbo del indiferenti e por vinkar lia inerteso. Pluse, omna devoteso havas limiti: se, pos kelka yari de propagado e de sakrifiki, la projekto ne obtenis suceso universale e ganis milioni de adepti en omna landi, la fatigeso e la senkurajesko sizas le maxim bona, e rapida dekada sequas la progreso komprita ye tante granda kusto.

Pluse, linguo vivas e prosperas nur segun quanti ol esas reale praktikata; nu, se la unesma adepti ne trovas suficanta okazioni uzar ol, li balde oblivias ol. Adjuntez a lo, ke la majoritato del adepti vartas, por lernar *serioze* la linguo, ke ol atingis suceso, tale ke lia adhero, kondicionala ulgrade, bazesas nur sur la *principo* ipsa di la L.I. Fine, la sucesi ipsa di projekto povas esar funesta por ol; nam segun ke ol rekrutas adepti de nacionalesi e de kondicioni plu diversa, segun ke ol developesas por satisfakar la bezoni plus diversa, ol duktas a propozi por reformi ed a postuli por perfektigi, qui inspirita dal gusti o dal kustimi di tala landi o di tala profesiono, tendencas a destruktar olua uneso. Ol genitas tale emendi e kontre-projeti, inter qui suas partisans dividasas; e lore lo esas la fino di la uniono e di la linguo ipsa, nam ol dissolvas rapide e divenas ne-utala, quik kande ol ne plus esas una.

Omno to, quon ni jus dicis ne esas hipotezo sen-substanta pesimista lo esas la historio ipsa di *Volapük*, quo mortis min pro sua defekti intrinseka kam pro la desuniono di sua partisans. Sen la konsideri antea, on ne povus komprenar quale ca linguo, quo fanfaronis en 1889 ganir un miliono de adepti, havis nur un yaro pose nombro neglijebla de li. Ed on ne devas kredar ke ca subita deskompozado explikesas unike pro la grava defekti di *Volapük*, qui genitante reform-projeti, duktis a skismi inter olua partisans; nula projekto, irgequale perfekta ol povas esar, esas shirmata kontre la divergi d'opiniono ne-evitebla inter adepti de diferanta nazioni. Sole un *autoritato internaciona* povas prezervar ol de omna divergo e garantiar por ol uneso duranta.

Ni povas advokar hike la atesto tre yurizita de Sro. Hugo Schu-

hardt. La famoza filologo, depos longe partisano di la L.I., esis del origino facinta judiko desfavoroza pri *Volapük* ed, ye l'instanto di olua triumfi efemera, predicis olua falio finala. Nu, yen la judiko quon il facis pri ol pos olua dekada: «Olua falio ne povas esar deduktata direte de olua defekti organala, qui ne impedis ol donar pruvi di olua forteso.. *Se omna la guvernerii di Europa enduktabis ol kom temo obligata docenda en la skoli publika, ilua futuro esabus certigata malgre omna la projeti plu bona.*» Ca paroli saliigas bone la importo di l'*autoritato* en la solvo definitiva dil problemo: quale dicas plu tarde la autoro: «la decido dependas plu de la naturo di la homi kam de to di la kozi», to esas, plu de la bonvolo e del interkonsento dil interesati kam de la qualesi intrinseka i la linguo selektenda, Sendubite, ne esas indiferenta ke la linguo adoptata esez plu o min simpla, facila, logikala e reguloza; ma, super omno, importas ke ol esez *unika*, e ca prima qualeso ne povas esar garantiata e mantenata sen interkonsento internaciona e sanciono oficala.

Do, kad esas apta turnar su direte a la guvernerii dil nazioni europana ed amerikana, quale uli propozas, por ke li adoptez un linguo internaciona per konvenciono diplomacala? Ma unesme, nek la politikisti nek la diplomacisti esas kompetenta por selktar la L.I.: li povus nur referar la questiono kad a komisitaro ciencoza internaciona «ad hoc», kad prefere a l'*Asociuro internaciona del Akademi*, kreita explicate por solvar la questioni ciencoza qui havas intereso interanciona. De lore, kad esas ne plu simpla ke la intersati turnez su direte a ca Asociuro per la Akademii nacionala, vice pasar per guvernerii?

(La finala parto dil prefaco, ne riproduktita hike, apelas por susteno dil «Delegaciono por la adopto di linguo auxiliara internaciona» ed olua programo. la kristalatre klara penso e rezonado di nia pioniri Dri. Couturat e Leau esas ankore valida cadie).

Tradukis del franca - Tom lang

PROVERBI CHINIANA

Rano qua vivas ye la Fundo di puteo konocas nur sua puteo.
Kande tigro hungras, diablo helpas lu.
Quale vidar ka kavalkero klaudikas kande lu kavalkas?
On ne konstruktas la etajo duesma ante la ter-etajo.

NACIONALISMO E LINGUI

Unesco iniciis monografi koncerne la prezenta stando dil literaturala developo ed editado en la triesma mondi, expresuro qua deskriptas la developanta landi. Hike me intencas rezumar la diserto di Henry Chakava koncerne lua lando Kenya.

Kenya havas quaradek lingui regionala en teritorio de 224,966 quadrat milii (1), do du e duimfoye tam granda kam Granda Britania qua havas 94,448 quadrat milii (2), e popolo de cirkume 12.7 milion. Ni mencionas nur la maxim importanta lingui quale Gikuyu, Dholuo, Luhya, Kamba, Kelenjin, Meru, Kisii, Miji-Kenda e la autoro dicas ke admaxime 20% del popolo parolas un de ta regionala lingui. Ante nedependeso koloniala la angla linguo esis la linguo nacionala qua uzesis en la skoli kom linguo instruktala, ed apud ol lu dicas ke cirkume dek milion del popolo savas uzar Kiswahili qua anke esis la linguo komuna di Kenya, Tanzania, Uganda e parte en altra teritorii di esta Afrika.

Angla e Kiswahili

Pro la granda diverseso linguala, komisiono establisesis por rekomendar qua linguon on devus adoptar kom medio di instrukto en la skoli, e la Ominde Edukala Komisiono rekomendis ke la majoritato dil popolo deziris la universala uzo di angla de la unesma skol-yaro di infanti, e donis la sequanta motivi: *«Unesme, la medio di angla igas posibla la sistematoza developo di la studio di lingui quo esus tre desfacila en la lingui regionala e lokala. Duesme, rezultanta de la sistematoza developo posibla per angla, rapida progreso en omna altra subjekti esas posibla. Triesme, la bazo edukala dum la unesma tri yari esos plu cienkala, e konseque donas solida bazo por futura studii, kam esis posibla irgatempe antee per la doco di metodi en lingui regionala. Quaresme, la desfacilaji di transiro de la regionala linguo ad angla dum la kinesma studio-yaro evitesas. Kinesme, la rezultaji linguala esos plu satisfacanta ed igos plu rapida la qualeso di la pos-primara eduko periodo en omna*

(1) = 582'655 kilometri quadrata

(2) = 244'617 kilometri quadrata

domeni. Rezume la raporto konkluzas, ke la komisiono vidas la avantaĵojn de la medio de angla por la tuta edukala procedo.»

La konkluzoj estas interesanta kaj ofris la jenan rekomendon: Pro ke Kiswahili estas fakte lingvo komuna en est Afrika kaj en la esta parto de Congo kaj en la centro de Afrika (Zambia ktp) oni konsideras komunionanta nacionala influo komo moyeno de pan-Afrika komunikado trans sat granda parto de Afrika. Fakte la raporto rekomendis tri kategoriojn de linguala uzo: angla komo medio de instrukto de la komenco de la skolala edukado; Kiswahili kaj la regionala lingvoj komo obligaj subjetoj de edukado. En junio 1965 la ĉefa inspektisto de skolala sistemo koaktata memorigis omniajn skolojn pri la importo de regionala Afrika lingvoj komo subjetoj de oficiala instruado. En 1967 la fakto ke omnia lernantoj devas komencar la studon per angla kaj per la kurso *New Primary Approach* post la unesma de la skolala edukado demonstris komo ne-praktikala. La maksimuma multaj skoloj retroiris al la dokumento per la regionala lingvoj kaj la sistemo konocata komo *New Primary Approach (NPA)* kaj *New Peak English Course* abolisesis en 1967. Oni nun uzis la regionala lingvoj por la unesma du o tri jaroj de edukado. Pluse oni deskriptas Kiswahili komo la nacionala lingvo uzebla omniajloke kaj por omniaj skopoj, dum ke angla uzas komo la oficiala lingvo pro ke la dokumentoj legalaj kaj oficialaj adoptesis de la olima aŭtoritato kolonia.

Niaj konkluzoj, tante klare demonstrita en Kenjo, estas ke quan-
kaj angla ankore uzas komo oficiala lingvo, la importo de kiswahili
kreskas kaj oni devas supozar ke oni asumos la maksimuma importanta plasojn
en la developo.

Ni devas observar kun intereso tal developojn tra la tuta mondo,
kaj, post reflektado, ni konkluzas ke la atingoj de plu granda kaj fluanta komu-
nikado transfrontiera eventoj pazope quale montris la granda debato
en 1950 pri la developo de regionala lingval developoj tra la tuta
mondo. Ma tala anticipendo procedis estas konektata kun la vivo eko-
nomia, filozofia, politikala, kaj kulturala de omniaj popoloj, kaj la
marĉo al tal avanco estas kelke plu lenta kaj ni esperas kande ni
trovis solvon por la sistemoj de lingvo universala quan ni praktikas.

Henry JACOB

Kurtigita recenzo de *Books and Reading in Kenya* da Henry Chakava
(UNESCO, Paris 1983).

LA ETRURIANI E LIA LINGUO

Inter 900 e 100 ant. K. esis distingiva Etruriana kulturo qua forte influis la Romani, e di qua linguo esas desaparinta. Ol ne esis parento di la Latina linguo, id altra Indo-Europeana lingui: la Greka historiisto Herodotus kredis ke la Etruriana origine venis de Avanzia, e to forsan esas vera.

Tamen, exempleri di la linguo ankore restas, skribita per Greka literi, la plu multa kom epigrafi: multa mili de simala kurta enskriburi. Preske nula literaturo restas por bona kompreno di la gramatiko e vortaro. La maxim longa exemplero (1300 vorti) deskovresis, kelke stranje, da voyajero en Egiptia: dum la Romana okupado di Egiptia, mumio esis envolvita per tela bendi, qui origine esabis tela libro Etruriana.

Existas anke enskributo bilingua, en la Etruriana e Fenician lingui. (La enskriburi, sur tri ora lami, deskovresis en 1963 e probable esis olime ligita an pordi di ula templo.) To devis klarigar la Etruriana linguo, nam la Feniciana esas konocata; ma la tradukto ne esas vortopa. Do la linguo ne esas klarigita quale la Latina, quankam sendubite kelka detali esas konocata.

La Etruriani nultempe esis politikale unionita, nam li sempre konsistis ek federuro de urbi. Lia povo diminutis: la plu forta povo di la Romani finigis lia kulturo dum la duesma yarcento ant. K., ed anke finigis lia linguo. Preske omna lia skribaji, qui olime existis kom volvaji fela o tela, esas perdita. Tamen la linguo ne esas tam perdita kam altra lingui en Europa qui sendubite existis ante plu kam dua-mil yari, e nun esas tote obliivita.

David WESTON

Victor HUGO, genioza homo

Victor Hugo, naskita en 1802, mortinta en 1885, esas konocita en la tota mondi. Depos ke lu livis la ceno dil literaturo lua famo ne febleskis. Pro quo? Pro ke lu esis vere universal, e nulo de qua relatas homaro esis stranjera por lu.

Lu sempre atraktesis da la humili, le kompatinda, la povri, la

vivo-viktimi. Speciale lua verki: *L'homme qui rit* (La Homo qua ridas) e *Les Misérables* (la Mizerozi) vidigas klare lua sentimentoj generozaj por ti, kiu meritas kompato, helpo kaj sorso. Li multe inspiris de Polimnia. Lia verkaro estas imensa, de la publikaĵo de 1882, ad lia *«Légende des Siècles»* (la Legendo de la jarcentoj), finita en 1883. Li konsideras kom poeto franca maksimum magna, ma li ecelas anke kom roman-aŭtoro kaj kom dramatifisto.

En ĉa domeno, lua verko *Hernani* datigas la triumfo de la roman-tiko kontraŭ la klasikano, la *«kombato»* kiam estis la reprezento unesma de ĉa dramato je la 23-a de februaro 1830.

Un altere: yuneso, talento, la *«vento»* de la noveso, alia altere esperenco, regulo strikta, talento anke, tala estis la du partoj konfrontitaj. Romantismo ne estis anarkista, nek male definita, nam Hugo skribabis olua principoj, du jaroj antaŭ en la prefaco de la dramato titolizita *CROMWELL*.

Por ke nulo mankas pri jaro-cento celebrado, la dramato *Hernani* re-pleas en la Teatro Chaillet en Paris dum la periodo januaro-marto 1985.

La yuneso de Victor Hugo - filio de ĝeneralo de Imperio unesma - ja previdis lua ĝeno kaj lua fekundesco. Antaŭ 39 jaroj, li estis membro de la Akademio Franca. Li estis anke membro (post la Revolucio de la *«Assemblée Constituante»* (Asembleo konstitucia) kaj de la *«l'Assemblée Législative»* (Asembleo legifanta).

Li divenis la adverso ne-rekoncilebla de Napoléon III, ekiris de Francia kaj revenis, unue la regimo republika. Dum sia exilo li instalas sin komence en Jersey, kaj poste en la insulo Guernesey. Ĉa vivo periodo estis fekunda, pri liaj verkoj: poezio satirala: *Les Châtiments* (La Punis); poezio lirika *Les Contemplations* (la Kontempladoj), komenco de la epikajo: *La Légende des Siècles*, de la Romanoj, *Les Misérables* kaj *Les Travailleurs de la Mer* (La Laboristoj marala).

Lia lua reveno sur la sulo naskala (la nasko en la urbo Besançon) li akceptas kom ĉampiono de la libereco de la Parisanoj kaj de la popolo franca.

Lia funero estis quaza apoteozo, li estis enterigita en Pantheon en 1885.

Lia unesma verko estis romano: *«Quatre vingt treize»* (Nona-dek kaj tri) kaj *«l'Art d'être grand-père»* (La Arto esti avulo).

Lia admirero savas lua sur-nomo: Olimpio, la nomo de lua spozino: Adèle Foucher, de lia filino Leopoldine (mortinta pro akcidento) anke lua amoralo relato kun Juliette Drouet kaj lua okupado dum lua exilo, quale spiritismo kaj komuniko kun spiritoj desenkorpigita kun

adportis a lu mesaji redaktita segun stilo Hugo-atra maxim pura, pri to lu ofte reprochis a li.

Ye angulo dil avenuo Victor Hugo en Paris erektesas lua statuo e ye la «place des Vosges» esas lua muzeo. Same en Paris konserveis la domo di altra roman-autoro lua sam-tempano, Honoré de Balzac; ca domo situesas dop la Dome di Radio e Televiziono. Ye la muzeo V. Hugo me vidis mobli skultita da la poeto e, lor mea vizito, autografo en olqua lu skribabis ke lu deziris la stati unionita di Europa qui plu tarde divenos la Stati unionita di Mondo.

Se lu naskabus plu recente lu povabus divenar idisto eminenta. Lor mea vizito duesma, ca texto esis des-aparita, ula diletanto furtabis ol, same kam diletanto furtabis ye Louvre-muzeo, la espado ornita per lapidi, artistal armo olim apartenita ad Charles X (Karolo la dekesma) rejo di Francia.

Ni darfas homajar Victor Hugo, nam lua idealo esas konforma a la nia.

A. GONTIER

P.S. Il esis anke tre bona desegnero.

En «Desegni da V. Hugo (ek *Dessins de V. Hugo*) kolekturo «Texti e dokumenti», editita da la Instituto Pedagogial Nacionala ni lektas la sequanta linei:

- La talento di Victor Hugo, sive en lua Verki, sive en lua desegni esas samtempe exakta e kimeratra.

Ol reproduktas la aspekto videbla di kozi kun precizeso atingita da nulu, ma ol vidigas anke la aspekto ne-videbla dal homo ordinara, dop la realeso, lu lokizas lo fantastika, quale la ombro dop la korpo.

RI-INKARNACO

Un de la parapsikala enigmati es la ri-inkarnaco. On povas kredar pri antea vivo o ne, existas tamen nombroza kazi oficale e ciencale verifikita qui semblas prubar lua existo. La sequanta povas rezumesar en kurta artiklo:

Hindua yunino, Shanta Devi, povis memorar multega detali ek antea vivo ja evante 4 yari el komencis pokope referar pri sua existo kom spozino di ul Kedar Nath Chaubey en Nuttra, altra urbo di India. Evante 11 yari elua multa improvisa remarki, inklusite la deklaro ke el mortabis nur 12 yari ante la nasko di elua 2.ma filio (jus un yaro ante naskir en ica nuna vivo), divenis tale ke juristo, publicisto e docisto interesis su pri ta kazo. Ca grupo saveskinte ke elua antea «spozulo» esis ankore vivanta, decidis aranjar diversa experimenti. Shanti Devi quik pruvis ke el povis agnoskar e mem indikar la adresi di omna precipua personi ek elua «antea ri-inkarnaco»: quankam el nultempe esabis en Nuttra dum sua nuna vivo, el povis deskriptar detale omna kozi qui esis familiara a homino qua vivabus ibe 12 yari ante nun. El anke facis a sua «spozulo» deskripto pri lia komuna vivo quan nur la mortinta spozino povabis savar - deskripto tante intima ke a la spozulo venis lakrimi. «Semblis a lu quaze spozino, ya mortinta 12 yari ante nun, itere stacus an ilualatero». Ma la kulmin-punto atingesis kande la yunino deklaris ke el olim celabis pekunio en subsula chambro dil anciena domo en Nuttra. On duktis el ad hibe, el montris la loko ed extraktis la buxo. Tamen trovinte nula pekunio en ica ol tre deceptesis nam el insistis ke el livabis pekunio ibe. ...Lore la viro admisis ke pos la morto dil spozino il prenabis la pekunio!

Plusa relati pri simila kazi trovesas exemple en la tre intersiva libri da Morey Bernstein «The Search for Briday Murphy» (ed. Hutchinson) & da Hon, Ralph Shirley: «The Problem of Rebirth» e plusa numeroza verki.

P. MEYLAN

LIBRO NOVA

Ido-Svensk Ordbok (dicionaro Ido-Sueda), da Axel Rylander. Editata da Svenska Ido-Forbundet, Örebro, kun folii movebla. Cirkume 15000 vorti, e mikra gramatiko ok pagina.

Ni gratitudas nia sdno Axel pro lua ecelanta verko, maxim utila.

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA (IDO)

Membri dil Direktanta komitato

Prezidanto:	Henry Jacob (Anglia)
Vice-prezidanto:	Kurt Linde (Germania)
Sekretario administranta:	David Weston (Anglia)
Vice-sekretario:	Camiel De Cock (Belgia)
Kasero:	Franz Regnier (Belgia)
Sekretario por linguala questioni:	Roger Moureaux (Francia)

Membri:

Boris Aaronov (USSR), Niklas ApGlyn (Anglia), Henry Jacob (Anglia), Clara Kreis (Suisia), Tom Lang (Anglia), Kurt Linde (Germania), Roger Moureaux (Francia), Franz Regnier (Belgia), Helmut Röhnisch (Suedia), Axel Rylander (Suedia), Camiel De Cock (Belgia), David Weston (Anglia).

La direktanta komitato rielektesos dum la yaro 1988

PROGRESO aparas trifoye en la yaro, e tote en Ido. Artikli tradukuri e movadal informi sendesez al redaktero Roger Moureaux, profesoro, 18 rue Emile Ecuyer, F-01100 **Oyonnax**, (Francia). La manuskripti esez mashin-skribita, kun linei kelke eskartita e kun marjino suficanta. Progreso imprimesas dal imprimerio Ateliers du Manoir, Marcinelle, Belgia.

Editeur responsable: Franz Regnier, rue du Cherbois 12 - B 6001 Marcinelle

Revuo qua konocigas Ido

«Idées pour tous» (Idei por omni)

7 edituri 20000 pagini pri omna temi, exploro dil jurnalaro, libri, dokumenti.

Répertoire idéiste international annuel

(Repertorio ideista internaciona yarala)

Nek abon-pago, nek kontributo esas postulata.

«Idées pour tous», DF Ausset St-Eudes, Boisset, 4 chemins
30140 Anduze (Francia)

LIBRI E BROSHURI

			Suisa franki
CONDAMIN: La konoco dil futuro*	20 p.	1926	1.80
DE BEAUFONT: Komplete gramatiko detaloza	232 p.	1925	4.00
*CONDAMIN: La konoco dil futuro	13 p.	1929	3.00
DE BEAUFONT, COUTURAT: Dictionnaire français-ido	586 p.	1915	16.00
COUTURAT: Etude sur la dérivation	100 p.	1910	4.00

Obtenebla ye la adreso: CDELI-LIBROSERVO, che K.C.E. b.p. 771,
CH-2301 La Chaux-de-Fonds (Suisia).

* * *

Dicionario de la 10 000 Radiki di la Linguo Univesala Ido (<i>Marcel Pesch</i>),	631 p.	1964	20.00
Odo a Couturat (<i>Andreas Juste</i>),	19 p.	1961	3.50
La Fabli dil Olda Korvo (<i>Andreas Juste</i>), poemi	36 p.	1973	3.00
La Problemo dil Paco (<i>Ed. Waterkotte</i>), traduko dil diskurso da Albert Schweitzer, okazo la distributo dil Nobel Premio dil Paco, 1952 en Oslo.	11 p.	1971	2.50
Warum Ido? (<i>J. Kreis/A. Noetzli</i>), propagilo en Germana linguo kun komparativa texto Esperanto-Ido			.50
(Porto-spensi extra)			
Weltsprache Ido, 10 doco-lettri, Germana-Ido (<i>A. Noetzli</i>), nova edituro 1969			15.00

SULI, Badenerstr. 725, CH-8084 ZÜRICH Suisia.

Katalogo de libri en e pri Linguo Internaciona
Recevebla de
IDO-LIBRERIO
135 Keppoch street, Caerdydd/Cardiff
Sir de Morgannwg CF2 3JU, Wals.

	(£) Preco + Posto
English-Ido Dictionary (<i>Dyer</i>), 392 p.	4-00 (+0-70)
Complete Manual of the IAL Ido (<i>de Beaufont</i>), 44 p., abridget 1973	0-70 (+0-15)
Ido for All - 1 (<i>ApGlyn</i>), 59 p., 1975	1-00 (+0-15)
La Strukturo di Ido (<i>Jacob</i>), 16 p., 1970	0-50 (+0-15)
The Problem of an International Auxiliary Language and its Solution in Ido (<i>Dyer</i>) 194 p.	0-50 (+0-30)